

Factsheet

Stigma rond psychosociale problemen bij brandweermensen

De rol van steun van collega's, leidinggevenden en vermijding

Ingrijpende incidenten kunnen een (grote) impact hebben op de mentale gezondheid van brandweermensen en bijdragen aan het ontstaan van psychische klachten. Het NIPV onderzocht hoe stigma rondom psychosociale problemen samenhangt met sociale steun van collega's, steun van de repressief leidinggevende en het vermijden van negatieve gedachten en gevoelens (ook wel experiëntiële vermijding genoemd).

Voor wie is deze factsheet?

De factsheet is bedoeld voor professionals binnen veiligheidsregio's en de brandweer die zich bezighouden met mentale gezondheid en psychosociale ondersteuning voor, tijdens en na ingrijpende incidenten. Voorkennis over het onderwerp is gewenst.

Belangrijkste inzichten

De meeste brandweermensen ervaren weinig stigma rondom psychosociale problemen, bijna altijd sociale steun van collega's, vaak steun van hun repressief leidinggevende en weinig experiëntiële vermijding. Tegelijkertijd is er een kleine groep brandweermensen voor wie dit positieve beeld niet geldt.

NIPV Nederlands Instituut Publieke Veiligheid

Ingrijpende incidenten en stigma

Brandweermensen kunnen tijdens hun beroeps- of vrijwilligerswerk te maken krijgen met bijvoorbeeld verkeersongevallen, branden met slachtoffers of reanimaties. Of iemand een incident als ingrijpend ervaart, verschilt per persoon. Persoonlijke omstandigheden, werkervaring, het soort incident en de ervaren cultuur binnen de ploeg spelen daarbij een rol. Bij de verwerking van ingrijpende incidenten kan stigma een rol spelen. Stigma kan het moeilijker maken om je kwetsbaar op te stellen, ervaringen te delen of hulp te zoeken. Daarom is het belangrijk om te begrijpen welke factoren samenhangen met stigma rond psychosociale problemen.

Wat laten de resultaten zien?

Stigma

In dit onderzoek omschrijven we stigma rondom psychosociale problemen als onvoldoende kennis, vooroordelen en discriminerend gedrag over psychosociale problemen. Onvoldoende kennis over psychosociale problemen kan leiden tot vooroordelen over mensen die hiermee te maken hebben, wat vervolgens kan leiden tot discriminerend gedrag tegen hen.[1]

- Brandweermensen ervaren gemiddeld weinig stigma rondom psychosociale problemen.
- Brandweermensen met een combinatieaanstelling ervaren meer stigma dan brandweermensen met een vrijwillige aanstelling. Er zijn geen (statistisch significante) verschillen gevonden tussen brandweermensen met een combinatieaanstelling en beroepsaanstelling of tussen brandweermensen met een vrijwillige en beroepsaanstelling. Dit betekent dat deze uitkomsten op toeval kunnen berusten; er kunnen daarom geen conclusies aan worden verbonden.
- Tussen manschappen, bevelvoerders en officieren zijn kleine (niet statistisch significante) verschillen gevonden.

Sociale steun van collega's

Sociale steun van collega's is de mate waarin medewerkers zich gesteund, gewaardeerd en begrepen voelen.[2] Die steun kan bijdragen aan een open en veilige werkomgeving.

- Brandweermensen ervaren bijna altijd sociale steun van collega's.
- Manschappen ervaren iets meer sociale steun van collega's dan bevelvoerders. Er is geen (statistisch significant) verschil gevonden tussen manschappen en officieren of tussen bevelvoerders en officieren.
- Tussen brandweermensen met een beroeps-, vrijwillige of combinatieaanstelling zijn kleine (niet statistisch significante) verschillen gevonden.

1 Bij het definiëren van stigma rondom psychosociale problemen is gebruik gemaakt van de inzichten uit het onderzoek van: Bogaers, R.I. (2023). *Stigma as a barrier to sustainable employment and well-being of workers with mental health issues and illnesses: A mixed methods study in the Dutch military* [Doctoral dissertation, Tilburg University]. Tilburg University Research Portal. https://repository.tilburguniversity.edu/server/api/core/bitstreams/e4491b59-061c-4912-88eb-62911f0dd2b0/content

2 Bergers, G. P. A., Marcelissen, F. H. G., & Wolff, C. J. (1986). *VOS-D: vragenlijst organisatiestress-D: handleiding.* Katholieke Universiteit Nijmegen, Psychologisch Laboratorium.

Steun van de repressief leidinggevende

Steun van de repressief leidinggevende rond mentaal welzijn gaat over de mate waarin de repressief leidinggevende openheid toont en aandacht heeft voor het mentale welzijn van medewerkers rondom een incident.

- Brandweermensen ervaren vaak steun van hun repressief leidinggevende rond mentaal welzijn.
- Manschappen ervaren meer steun van hun repressief leidinggevende dan bevelvoerders en officieren. Bevelvoerders ervaren op hun beurt meer steun van hun repressief leidinggevende dan officieren.
- Brandweermensen met een vrijwillige aanstelling ervaren meer steun van hun repressief leidinggevende dan brandweermensen met een combinatieaanstelling. Er zijn geen (statistisch significante) verschillen gevonden tussen brandweermensen met een vrijwillige en beroepsaanstelling of tussen brandweermensen met een beroeps- en combinatieaanstelling.

Experiëntiële vermijding

Experiëntiële vermijding is de neiging om negatieve gedachten en gevoelens te vermijden.[3] Mensen verschillen in de manier waarop zij stressvolle ervaringen verwerken. Wie negatieve gedachten en gevoelens probeert weg te drukken, kan het lastiger vinden om open te zijn over mentale belasting. Dat kan stigma rond psychosociale problemen in stand houden of versterken.

- Brandweermensen laten relatief weinig experiëntiële vermijding zien.
- Brandweermensen met een vrijwillige aanstelling laten minder experiëntiële vermijding zien dan brandweermensen met een beroeps- of combinatieaanstelling. Tussen brandweermensen met een beroeps- of combinatieaanstelling zijn geen (statistisch significante) verschillen gevonden.
- Er zijn geen (statistisch significante) verschillen in de experiëntiële vermijding tussen manschappen, bevelvoerders en officieren.

Hoe hangen sociale steun van collega's, steun van de repressief leidinggevende, vermijding en stigma samen?

Minder stigma	**Meer ervaren sociale steun van collega's hangt samen met minder ervaren stigma.**
Minder stigma	**Meer ervaren steun van de repressief leidinggevende hangt samen met minder ervaren stigma.**
Meer stigma	**Meer experiëntiële vermijding hangt samen met meer ervaren stigma.**

Deze verbanden zijn vergelijkbaar voor manschappen, bevelvoerders en officieren en voor vrijwilligers, beroepsbrandweermensen en brandweermensen met een combinatieaanstelling. Functie en aanstelling veranderen de gevonden verbanden tussen sociale steun van collega's en steun van de repressief leidinggevende en stigma dus niet.

3 Lommen, M. J. (2024). Psychological predictors of posttraumatic stress and depression in firefighters: A 2-year longitudinal study. *Mental Health & Prevention*, 36, 200384. https://doi.org/10.1016/j.mhp.2024.200384

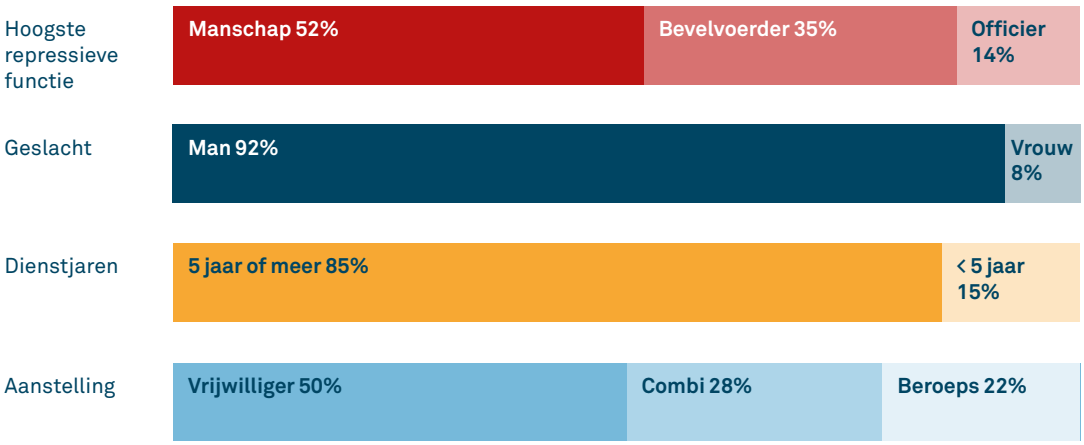
Wat betekent dit voor de praktijk?

De meeste brandweermensen ervaren bijna altijd sociale steun van collega's, vaak steun van hun repressief leidinggevende, tonen weinig vermijding en ervaren weinig stigma. Dat is een positief beeld. Tegelijkertijd zegt een gemiddelde niet alles: een kleinere groep kan steun missen, stigma ervaren of negatieve gedachten en gevoelens vermijden. Voor deze groep brandweermensen kan openheid, steun of hulp zoeken minder vanzelfsprekend zijn. Blijvende aandacht voor een open gesprekskliimaat, collegiale steun en steun van de repressief leidinggevende blijft daarom belangrijk.

Over het onderzoek

De gegevens zijn verzameld met een vragenlijst die in maart en april 2025 is ingevuld door repressieve brandweermensen. De gegevens van 1.310 brandweermensen zijn geanalyseerd. Bij de analyses is rekening gehouden met verschillen in onder andere leeftijd en dienstjaren. Het onderzoek is cross-sectioneel: de vragenlijst is op één moment afgenomen. De resultaten laten samenhang zien tussen onderzochte factoren, maar tonen geen oorzakelijke verbanden.

Kenmerken deelnemers (1.310 brandweermensen)

Colofon

Deze factsheet is opgesteld om de resultaten van het onderzoek op korte termijn beschikbaar te stellen. In 2027 volgt een uitgebreidere publicatie over het onderzoek.
Naast deze factsheet is ook een publicatie beschikbaar over hoe brandweermensen psychosociale ondersteuning rondom ingrijpende incidenten ervaren. Op nipv.nl kunt u deze publicatie downloaden.

Nederlands Instituut Publieke Veiligheid, oktober 2026.